

Datum 21 december 2021
Titel Programmaplan Circulaire Economie

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Circulaire economie	5
3	Nationale Kaders en ambities voor het Zwolse programma Circulaire economie	6
4	Strategie voor het Zwolse programma circulaire economie	7
5	Programmalijn 1 De circulaire stad	10
6	Programmalijn 2 Circulair leven en werken	13
7	Programmalijn 3 Voorbeeldfunctie gemeente	16
8	Kennisontwikkeling	19
9	Beheersaspecten	20
10	Bijlage – Sustainable Development Goals	21
10.1	Visie, ambities, doelen	21
10.2	SDGs en targets	23

Datum 21 december 2021
Titel Programmaplan Circulaire Economie

1 Inleiding

Een circulaire economie is volgens het Planbureau voor de Leefomgeving gericht op het optimaal inzetten en hergebruiken van grondstoffen in de verschillende schakels van de productieketen: van de winning van grondstoffen tot consumptie. Grondstoffen raken op door een groeiende bevolking en toenemende welvaart in de wereld. Ook in verband met de klimaatverandering is het belangrijk om de beschikbare grondstoffen zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Economische groei is nog steeds mogelijk, maar alleen als dat op een duurzame en circulaire manier kan. Dit geeft nieuwe kansen.

In de regio Zwolle werken overheidsinstellingen, bedrijven, kennisinstellingen, onderwijs en maatschappelijke organisaties al samen aan die duurzame en circulaire economie. Het is ook het uitgangspunt van de Regio Deal Regio Zwolle. Met dit programma investeren Rijk en regio bijna 90 miljoen in projecten die de regio versterken als sociale, circulaire, innovatieve en klimaatbestendige groeiregio.

De projecten uit de Regio Deal dragen bij aan de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde naties, ook wel de SDG's (Sustainable Development Goals) genoemd. De zeventien mondiale duurzame ontwikkelingsdoelen willen van de wereld een betere plek maken in 2030. Het bevorderen van duurzame productie en consumptie is één van de SDG's.

In de gemeente Zwolle zijn we gelukkig al goed op weg naar een circulaire economie. Ontwikkelaars kiezen steeds vaker voor ontwerpen en materialen die de ecologische voetafdruk of CO₂-uitstoot verkleinen. De WRZV-hallen zijn hier een mooie voorbeeld van: de aannemer heeft materialen hergebruikt en veel biobased materialen toegepast. Ook ondernemers en inwoners zijn actief bezig met circulair produceren en consumeren. Hergebruik van spullen wordt steeds normaler. En de hogeschool Windesheim draagt met de onderzoeksgroep Netwerken in een Circulaire Economie (NiCE) bij aan kennis hoe ketens gereorganiseerd kunnen worden om de overgang naar een circulaire economie te versnellen. En natuurlijk geven we als gemeente ook het goede voorbeeld: met een duurzame aanbesteding van het verwerken van ons bedrijfsafval en duurzame koffie in onze kantoren.

Hoewel er al veel gebeurt, is de transitie naar een volledige circulaire economie zeker nog niet afgerond. Daar gaan we de komende tijd vol op inzetten. We gaan door met de dingen die goed gaan. Wel willen we de komende tijd die activiteiten nog beter op elkaar laten aansluiten. Door met elkaar duidelijk te maken wat we in Zwolle verstaan onder circulaire economie, kunnen we ook betere afspraken maken wie welke rol kan en wil pakken.

In dit programmaplan vindt u de doelen van de gemeente voor de komende twee jaar voor de transitie naar een circulaire economie. Het programmaplan beschrijft geen visie van de gemeente op de transitie naar een circulaire economie. Een van de activiteiten in het programmaplan is om een dergelijke visie op te stellen. Dit programmaplan is ook geen uitputtende beschrijving van alles wat er nu al gebeurt en nog moet gebeuren in

Datum

21 december 2021

Titel

Programmaplan Circulaire Economie

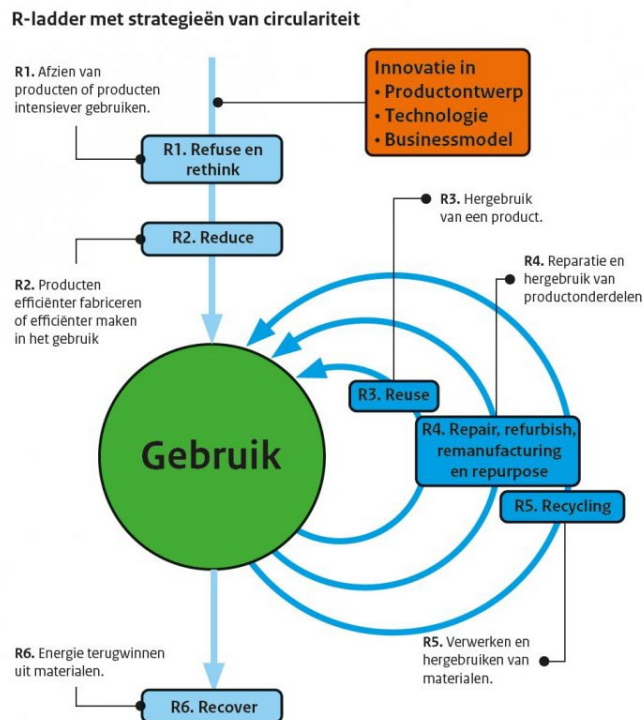
Zwolle op het gebied van circulaire economie. Het is een eerste aanzet om meer sturing te kunnen geven op de activiteiten van de gemeente om de transitie naar een circulaire economie mogelijk te maken. Ook is het programma erop gericht om binnen lopende initiatieven en projecten van de gemeente Zwolle de transitie naar een circulaire economie concreet vorm te geven. De uitvoering gaan we samen met overheidsinstellingen, bedrijven, kennisinstellingen, onderwijs en maatschappelijke organisaties voortvarend oppakken, waarbij leren van elkaar een belangrijk uitgangspunt is. Dit gebeurt al onder andere binnen het Living Lab Regio Zwolle Circulair.

2 Circulaire economie

In een volledig circulaire economie worden materialen en producten oneindig gebruikt en hergebruikt. Grondstoffen worden optimaal ingezet en hergebruikt in alle verschillende schakels van de productieketen. Dat voorkomt problemen van vervuiling en afval. Er zijn dan geen nieuwe grondstoffen nodig, dus die kunnen ook niet op raken. Hernieuwbare en biobased grondstoffen, zoals hout, passen ook in een circulaire economie.

In een circulaire economie hebben reststromen en grondstoffen een economische waarde. Het gaat niet alleen om het hergebruik van grondstoffen, maar om hergebruik op een manier die economische waarde toevoegt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het maken van tassen van versleten fietsbanden of het maken van bouw materiaal van oude straatklinkers.

De mate van circulariteit wordt vaak gerelateerd aan de zogenaamde R-ladder. Hoe hoger een strategie op deze ladder staat, hoe circulaarder is de strategie. Bovenaan de ladder staan het verminderen van consumptie en productie en het slimmer maken en gebruiken van producten. In het midden staat het verlengen van de levensduur van producten en onderdelen. Onderaan staat het nuttig toepassen van materialen die anders weggegooid zouden worden.

Bron: PBL

3 Nationale Kaders en ambities voor het Zwolse programma Circulaire economie

In het **coalitieprogramma** staat dat het college de transitie van een lineaire economie naar een circulaire economie ondersteunt. Dit vraagt om een verandering in onze organisatie, bij bedrijven en inwoners. De gemeente wil deze transitie ondersteunen door met een positieve grondhouding bedrijven te “verleiden om de transitie te maken naar een duurzame en circulaire stad”. In dit programmaplan werken we deze ambitie verder uit.

De Rijksoverheid heeft de volgende ambities geformuleerd:

- 100% circulaire economie in 2050 (bron: Nederland Circulair 2050, Rijksoverheid);
- In 2030 een (tussen)doelstelling van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen). (bron: Nederland Circulair 2050, Rijksoverheid);
- In 2021 wordt 10% circulair ingekocht (bron: MVI Actieplan Rijksoverheid);
- In 2023 worden alle opdrachten circulair uitgevraagd (bron: Transitieagenda Bouw Circulaire Economie).

De strategische doelen van het Rijk zijn:

- Bestaande productieprocessen maken efficiënter gebruik van grondstoffen, zodat er minder grondstoffen nodig zijn.
- Wanneer nieuwe grondstoffen nodig zijn, wordt er zoveel mogelijk gebruikgemaakt van duurzaam geproduceerde, hernieuwbare (onuitputtelijke) en algemeen beschikbare grondstoffen, zoals grondstoffen uit planten, bomen en voedselresten. Dit maakt Nederland minder afhankelijk van fossiele bronnen.
- Producten worden circulair ontworpen en met nieuwe productiemethodes gemaakt.

De gemeente Zwolle neemt deze ambities en doelen over. De ambities ten aanzien van circulair inkopen en aanbesteden worden al in de praktijk gebracht. Op 11 februari 2020 heeft het college het actieplan Maatschappelijk verantwoord inkopen en opdrachtgeven (MVI-O) vastgesteld. Dit actieplan is erop gericht de duurzaamheidsambities van de gemeentelijke inkoop te realiseren. Circulariteit wordt in de inkoopcategorie “infra, bouw en gebiedsontwikkeling” gezien als één van de kansrijke MVI-O onderwerpen.

De overige ambities en strategische doelen vragen om verdere uitwerking en vertaling naar beleid of in projecten. In dit programmaplan wordt een aanzet gemaakt voor de strategie.

4 Strategie voor het Zwolse programma circulaire economie

Strategische doelen lange termijn 2030 – 2050

De strategische doelen zijn lange termijn doelstellingen die schetsen wat de focus van Zwolle is vanaf het jaar 2030 tot 2050. Deze doelstellingen zijn overkoepelend voor de operationele doelen en inspanningen:

- ❖ De stad Zwolle reduceert het gebruik van primaire grondstoffen in de bestaande & nieuwe stad in 2050 tot 0.
- ❖ De ondernemers en inwoners produceren, gebruiken en leveren Circulair in Zwolle.
- ❖ De regio Zwolle wordt in Nederland erkend als de katalysator voor innovatie ontwikkeling op het gebied van circulaire economie.
- ❖ De gemeente Zwolle geeft het goede voorbeeld door in de eigen bedrijfsvoering en processen circulair te werken en ruimte te bieden aan experimenten met circulaire opgaves.

Hoe gaan we het doen?

- Aansluiten op wat er al is

We beginnen in Zwolle niet bij 0. Het is belangrijk om zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande netwerken en initiatieven. Door die nog beter op elkaar aan te laten sluiten kunnen we ontwikkelingen versnellen. Ondernemers, organisaties, overheden, onderwijs en inwoners in Zwolle en in de regio zijn al actief bezig met de transitie naar een circulaire economie. Zo werken partijen onder andere samen in het Living Lab Circulaire Regio Zwolle, maar ook in een initiatief als de Waarde-Ring. De partners in het Concilium zetten zich in voor duurzame, circulaire woningbouwontwikkeling. De provincie Overijssel onderhoudt een netwerk rond de zogenaamde Regionale TransitieAgenda's (RTA's). De gemeente Zwolle werkt zelf samen met Remondis, Cibap en Dimence in de verwerking van het eigen afval.

- Niet in één programma

De ambities wat betreft de circulaire economie zijn niet te realiseren in één programma. Deze ambities raken veel projecten, processen, beleids- en beheeropgaven. Dit biedt veel kansen waarbij de gemeente verschillende rollen heeft. Zo kan de gemeente initiator en facilitator zijn van projecten in de stad en in de eigen organisatie, beleidsmaker, toetsers en inkoper. Door tegelijkertijd op die verschillende rollen in te zetten zorgt de gemeente voor ontwikkeling, vernieuwing en innovatie.

- Al doende leren

In lopende projecten willen we circulaire ambities uitwerken in de praktijk. We gaan aan de slag in verschillende fases van projecten, om zo ervaring op te doen welke aanpak effectief is. We willen leren in de praktijk. De ervaringen die we daarbij op doen gaan we delen binnen en buiten de organisatie zodat we onze aanpak met interne en externe partners steeds kunnen verbeteren.

Datum

21 december 2021

Titel

Programmaplan Circulaire Economie

- Voorbeeldfunctie

Gemeente Zwolle heeft een belangrijke voorbeeldfunctie. Om een geloofwaardige partner te zijn, doen we er zelf alles aan om onze doelen te realiseren. Zo doen we zelf ook ervaring op met circulair aanbesteden, bouwen en ontwikkelen. Ook in onze bedrijfsprocessen proberen we onze circulaire doelen te realiseren en laten we zien hoe we dat doen. We maken daarbij zoveel mogelijk gebruik van de kennis van marktpartijen.

Focus op drie categorieën

De transitie naar een circulaire economie heeft invloed op alle sectoren van de economie en daarmee op aspecten van ons dagelijks leven. Als start van het programma Circulaire Economie verdelen we de lopende projecten en activiteiten in drie categorieën

1. Circulaire stad
2. Circulair leven en werken
3. Voorbeeldfunctie

We hebben voor deze drie categorieën gekozen omdat onze invloed vanuit de gemeente op deze categorieën het grootst is. Deze focus helpt ons om keuzes te maken en te prioriteren. We hebben beperkte capaciteit en middelen.

Doelstelling van de programmatische aanpak

De inhoudelijke ambities en doelen van het programma Circulaire economie komen in de volgende hoofdstukken aan bod en worden uitgewerkt voor de categorieën (programmaliijnen) Circulaire stad, Circulair leven en werken en Voorbeeldfunctie. Per programmalijn worden de doelen en activiteiten benoemd.

We kiezen voor een programmatische aanpak omdat het bij de transitie naar een circulaire economie niet alleen gaat om een inhoudelijke opgave, maar ook om een veranderopgave. Dat vraagt om een andere werkwijze binnen de gemeentelijke organisatie.

Met een tijdelijk programma Circulaire Economie willen we bereiken dat de gemeentelijke organisatie de doelstellingen ten aanzien van circulaire economie als vanzelfsprekend meeneemt in beleid, projecten, processen en beheer. Alle projecten en activiteiten in het kader van het programma dragen bij aan die standaard opname van circulariteit in alle activiteiten van de gemeente. Het programma Circulaire Economie neemt geen zaken van de lijnorganisatie over. Het afvalbeleid bijvoorbeeld is goed belegd in de lijn. Hoewel het reduceren van afval en het recyclen materialen essentieel zijn in een circulaire economie, valt het afvalbeleid buiten dit programma omdat het al goed is geregeld. Samenwerking tussen partijen aanjagen om op nieuwe manieren afval om te zetten in waardevolle grondstoffen, valt wél binnen de scope. Ook projecten en gebiedsontwikkelingen met een circulaire ambitie vallen buiten dit programma. Denk hierbij aan De Tippe, de Nieuwe Veemarkt, het circulaire paviljoen Hessenpoort, de Passerelle en de projecten in het kader van de Regiodeal. Het programma Circulaire

Datum

21 december 2021

Titel

Programmaplan Circulaire Economie

economie helpt wél om in projecten concreet te maken hoe de circulaire doelen vertaald kunnen worden.

In projecten waar circulariteit niet als vanzelfsprekend wordt meegenomen, kan vanuit het programma worden meegedacht. Het programma Circulaire economie gaat ondersteunen bij het in praktijk brengen van maatregelen, het verbeteren van processen en werkwijzen, het ontwikkelen en delen van kennis, het ondersteunen van initiatieven en het versterken van het netwerk in stad en regio.

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

5 Programmaliijn 1 De circulaire stad

Strategisch doel

De stad Zwolle reduceert het gebruik van primaire grondstoffen in de bestaande stad en de nieuwe stad naar 0 in 2050 en naar 50% in 2030.

Operationele doel 2022 - 2030

- De circulaire visie, ambities en doelen worden vertaald naar opgaven voor gebiedsontwikkelingen, projecten en beheeractiviteiten. Op die manier is voor alle betrokkenen duidelijk is wat mogelijk en nodig is om het primaire grondstoffengebruik terug te dringen en gebruik te maken van hernieuwbare, hergebruikte en herbruikbare grondstoffen.

Activiteiten 2022 - 2023

1. Uitwerking Omgevingsvisie Zwolle	
Wat	In de Omgevingsvisie staat heel globaal beschreven wat circulaire economie is en wat deze transitie betekent voor Zwolle. We willen duidelijker beschrijven en verbeelden wat de transitie naar een circulaire economie voor Zwolle betekent en hoe deze transitie aansluit op en gebruik maakt van de Zwolse manier van leven en werken.
Hoe	Samen met vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen ondernemers en maatschappelijk middenveld Op een agile manier
Resultaat	Een compact document dat als uitgangspunt dient bij projecten en activiteiten van de gemeente Zwolle
Planning	Q2 – Q4 2022
Budget	€ 15.000

2. Beleidsnota Circulair Bouwen	
Wat	De beleidsnota Circulair Bouwen beschrijft de ambities en doelen van de gemeente Zwolle ten aanzien van circulair bouwen en de routekaart om die doelen te halen.
Hoe	Samen met verschillende afdelingen binnen de gemeente Zwolle Samen met de werkgroep Duurzaamheid van het Concilium
Resultaat	Een beleidsnota
Planning	Eind 2021/begin 2022 besluitvorming
Budget	Opdracht is al verstrekt

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

Bijdrage aan SDG	11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN 	12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE 	15 LEVEN OP HET LAND 	
	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN 			

3. Aanpak circulaire vernieuwing van schoolgebouwen	
Wat	<p>In het Integraal Huisvestingsplan (IHP) staat de aanpak om tot vernieuwing (renovatie of sloop/nieuwbouw) van schoolgebouwen in Zwolle te komen. In dit plan is nog geen circulaire ambitie opgenomen. Omdat we hier als gemeente een belangrijke rol en dus invloed hebben, kunnen we hier een voorbeeldrol vervullen als het gaat om circulair bouwen. Omdat het om veel schoolgebouwen gaat, doet zich de kans voor om materialen van het ene gebouw te hergebruiken in een ander gebouw. Het is de vraag of dit ook daadwerkelijk uitvoerbaar is. De eerste stap is nu het opstellen van een aanpak die het proces (hoe, met wie) beschrijft, de bouwkundige inhoud en de financiering.</p>
Hoe	<p>Samen met de afdeling Vastgoed Samen met een adviesbureau, omdat de expertise nog ontbreekt</p>
Doel	<p>Inzicht krijgen in de kansen en mogelijkheden om de vernieuwing van schoolgebouwen circulair aan te pakken</p>
Resultaat	<p>Een plan van aanpak</p>
Planning	<p>Q1 – Q3 2022</p>
Budget	<p>Pm</p>
Bijdrage SDGs	

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

4. De waardefoto	
Wat	De bestaande stad vertegenwoordigt een waarde van € 10.000 per inwoner. Op het moment dat we een stukje stad herinrichten, halen we waarde in de vorm van materialen weg. Aan de hand van drie projecten willen we in beeld brengen welke waarde vrijkomende materialen vertegenwoordigen en hoe we die waarde kunnen behouden in het project of benutten elders in de stad.
Hoe	In drie verschillende projecten
Resultaat	Economische waarde van vrijkomende materialen in beeld gebracht
Planning	2022
Budget	7.000 per project
Bijdrage SDGs	

5. Kennisontwikkeling	
Wat	Er zijn in onze stad en in den lande mooie voorbeelden en lessen voor circulair ontwerpen, inrichten en beheren. Ook de partners in de bouwketen hebben vaak meer kennis dan we benutten. De gemeente Amsterdam heeft een circulaire gereedschapskist en een werkboek voor ontwerp, beheer en inrichting van de buitenruimte. We gaan kijken hoe we dit en ander bestaand materiaal kunnen gebruiken en wat daarvoor nodig is.
Hoe	Samen met ontwerpers en beheerders Samen met partners
Resultaat	Binnen de organisatie van de gemeente Zwolle hebben ontwerpers en adviseurs meer kennis over circulariteit.
Planning	Q4 2022 – 2023
Budget	Pm
Bijdrage SDGs	

6 Programmaliijn 2 Circulair leven en werken

Strategisch doel

De regio Zwolle wordt in Nederland erkend als katalysator voor innovatie ontwikkeling en verbinding op het gebied van circulaire economie, zodanig dat circulaire bedrijven zich vestigen en gevestigde bedrijven de transitie kunnen maken.

Operationeel doel

Het doel van het Living Lab Regio Zwolle Circulair staat als volgt omschreven:

- Concurrentiepositie van het regionale bedrijfsleven gebaseerd op circulair ondernemen, verbeterd door een stevig netwerk tussen overheden, ondernemers, onderwijs en maatschappelijke organisaties.

6. Living Lab Regio Zwolle Circulair	
Wat	De gemeente Zwolle is een van de partners in het Living Lab Regio Zwolle Circulair. Onderdeel van dit Living Lab zijn diverse werkplaatsen. Zwolle neemt actief deel aan de werkplaatsen 'Aanbesteden & Inkoop', 'Circulair Wonen en Leven', 'Circulair ambachtsnetwerk WaardeRing' en 'Circulaire kunststoffen' De werkwijze en het programmaplan staan op de website: www.regiozwollecirculair.nl
Hoe	Door deelname aan de diverse werkplaatsen en door opdrachtgever voor het programma te zijn.
Resultaat	Kennis ontwikkelen, delen en toepassen Inzet van nieuwe concepten, technieken en materialen
Trekker	Kennispoort
Planning	2022, 2023
Budget	Geregeld via de Regiodeal
Bijdrage SDGs	

7. Koppeling met de Human Capital Agenda verkennen	
Wat	Een circulaire economie is een lokale economie. Dit betekent ook dat het arbeidspotentieel binnen de eigen stad optimaal wordt ingezet. Het human capital aspect van de transitie naar een circulaire economie is in dit plan nog niet uitgewerkt. Dat moet nog gebeuren.
Hoe	In samenwerking met het programma Human Capital
Resultaat	Een plan van aanpak om de relatie te leggen tussen human capital en circulaire economie en om de koppelkansen te

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

	benoemen
Planning	2022
Budget	Geen
	

Strategisch doel

Ondernemers en inwoners in Zwolle produceren, gebruiken en leveren circulair in Zwolle.

Operationeel doel

De gemeente Zwolle draagt bij aan een goed vestigingsklimaat voor circulaire ondernemers, in beleid en uitvoering en in de rol van afnemer.

8. Vestigingsklimaat voor circulaire bedrijven versterken	
Wat	Veel bedrijven zijn al bezig om hun productieproces te verduurzamen. Ze zijn zich bewust van de noodzaak hiervan om te overleven en vanuit intrinsieke motivatie. We willen meer zicht krijgen op wat bedrijven die bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie, nodig hebben om zich te vestigen in Zwolle. Daarnaast willen we zicht krijgen op de mogelijkheden die er in Zwolle zijn om circulaire bedrijven te vestigen.
Hoe	Een onderzoek naar behoeften en mogelijkheden voor vestiging van circulaire bedrijven.
Resultaat	Een voorstel voor de versterking van het circulaire vestigingsklimaat
Trekker	Team economie
Planning	Q3 2022
Budget	pm
Bijdrage SDGs	

9. Gemeente Zwolle als launching customer	
Wat	De gemeente Zwolle heeft een voorbeeldfunctie als het gaat om de aanschaf van nieuwe circulaire producten. Zo kan de gemeente als klant Zwolse ondernemers een zetje in de rug geven en tegelijkertijd bijdragen aan het innovatieve ondernemersklimaat in de regio.
Hoe	Als launching customer

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

	Samen met (startende) ondernemers	
Doel	Innovatieklimaat van de regio Zwolle zichtbaar maken	
Resultaat	3 nieuwe producten uitgeprobeerd	
Trekker	Team economie	
Planning	2022 - 2023	
Bijdrage SDGs		

Operationeel doel

Inwoners weten hoe ze zelf kunnen bijdragen aan een circulaire economie

10. Uitbreiding Buurtbonus		
Wat	Bewoners hebben veel ideeën om hun leefomgeving duurzamer te maken. Hiermee hebben we al veel ervaring. Vanuit het programma Circulaire economie dragen we extra geld bij aan de buurtbonus, zodat meer initiatieven van bewoners ondersteund kunnen worden. Aan het eind van het jaar evalueren we hoe dit heeft gewerkt.	
Hoe	In samenwerking met Wijkzaken	
Resultaat	Kleinschalige initiatieven	
Planning	2022 - 2023	
Budget	€ 10.000	
		

Operationeel doel

Het ontwikkelen van een solide financieringsstructuur van het circulair ambachtscentrum WaardeRing, zodat mensen en materialen kansen krijgen.

11. Circulair Ambachtscentrum WaardeRing	
Wat	De gemeente Zwolle is partner in het Circulair Ambachtscentrum WaardeRing. De gemeente Zwolle heeft een subsidie verleend aan dit initiatief, zodat het goed van start kon gaan. Er is nu een circulair ambachtscentrum dat zich uitbreidt in de regio, maar dat financieel (nog) niet volledig op eigen benen kan staan. Daarom gaan we op zoek naar een solide financieringsstructuur.
Hoe	Binnen de samenwerking van de WaardeRing
Resultaat	Een voorstel voor een financieringsstructuur

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

Trekker	Natuur en Milieu Overijssel
Planning	Q2 2022
Budget	€ 30.000
Bijdrage SDGs	

7 Programmaliijn 3 Voorbeeldfunctie gemeente

Strategisch doel

De gemeente Zwolle vervult een voorbeeldfunctie voor andere organisaties door in de eigen werkprocessen en binnen de eigen bedrijfsvoering te werken vanuit de circulaire doelen en ambities.

Operationeel doel

In alle gemeentelijke projecten worden kansen voor circulaire economie in beeld gebracht en afgewogen. Op die manier wordt duidelijk welke kansen wel en niet worden benut en wat daarvan de effecten zijn op het grondstoffengebruik.

12. Integraal afwegingskader duurzaamheid implementeren	
Wat	Het integraal afwegingskader helpt om in een project de ambities en kansen ten aanzien van klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie in beeld te brengen en te prioriteren. Om ervoor te zorgen dat het integraal afwegingskader goed wordt toegepast in gemeentelijke projecten, leiden we om te beginnen drie mensen op die projectteams kunnen ondersteunen hierbij. Tussentijds evalueren we de werkwijze.
Hoe	Samen met projectteams van de gemeente Zwolle Samen met stakeholders in projecten
Doel	Ambities ten aanzien van klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie worden transparant afgewogen en bepaald
Resultaat	Ambities ten aanzien van circulaire economie worden concreet en haalbaar vertaald in projecten
Planning	Vanaf Q1 2022
Budget	Opleiding uit budget programma's klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

Bijdrage SDGs	
---------------	---

13. Circulaire projectcyclus	
Wat	Circulariteit wordt vaak pas als eis meegenomen bij de aanbesteding van een project, terwijl bij de start en het ontwerp al keuzes gemaakt worden die van invloed zijn op de mogelijkheden later in het proces. Het is van belang om het circulaire denken te verankeren in alle fases van een project of proces en te weten wat de knoppen zijn waaraan we kunnen draaien. Daarom brengen we per fase in beeld hoe de circulaire ambities vertaald en verankerd kunnen worden.
Hoe	Samen met diverse afdelingen Samen met marktpartijen
Doel	In beeld brengen in welke fase van een project of proces op welke manier we de circulaire ambities en doelen kunnen vertalen
Resultaat	Een document waarin de circulaire projectcyclus wordt verbeeld en beschreven
Planning	Q3 2022
Budget	€ 15.000
Bijdrage SDGs	

Operationeel doel

In de interne bedrijfsvoering en alle contracten die daarvoor gesloten worden wordt circulariteit, duurzaamheid en innovatie meegenomen.

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

14. Circulair aanbesteden	
Wat	De warmedrankenautomaten zijn circulair aanbesteed volgens een nieuwe aanbestedingsvorm: Rapid Circulair Contracting. In de aanbesteding van andere contracten willen we ervaring opdoen met deze en andere aanbestedingsvormen die leiden tot circulaire contracten, vanuit de SDG's.
Hoe	Per contract bekijken welke aanbestedingsvorm het beste is. Kennis ophalen bij en delen met partners
Resultaat	In 2023 zijn alle nieuwe contracten 100% circulair
Trekker	Afdeling Services
Planning	Doorlopend
Budget	Regulier budget
Bijdrage SDGs	

Uiteraard komt de voorbeeldfunctie van de gemeente Zwolle ook in andere projecten tot uiting. Zoals in project 3 Aanpak circulaire vernieuwing schoolgebouwen, project 6 Living Lab Regio Zwolle Circulair en project 9 Gemeente Zwolle als launching customer.

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

8 Kennisontwikkeling

Samenwerking met onderwijs

Hogeschool Windesheim heeft een RAAK-publiekaanvraag gedaan voor onderzoek naar de governance van circulaire economie bij gemeenten. (RAAK-publiek is een fonds waar hogescholen een verzoek tot financiering van onderzoek kunnen doen.) Het doel van dit onderzoek is om kennis op te doen over hoe gemeenten invulling geven aan beleid ten aanzien van circulaire economie en hoe ze beleid en besluitvorming organiseren. De gemeente Zwolle doet mee aan dit onderzoek. Deelname aan het onderzoek kost geen extra tijd, omdat het gaat om een participatief onderzoek. Uitkomsten uit het onderzoek worden gedeeld met de deelnemende gemeenten.

Samenwerking met Rijk

City deal

De Agenda Stad van het Rijk heeft als doel om steden in de toekomst economisch veerkrachtig en leefbaar te houden. Het Rijk geeft samen met stakeholders uitvoering aan de Agenda Stad via City Deals. Een van de City Deals is de City Deal Conceptueel en circulair bouwen. De gemeente Zwolle neemt deel aan deze city deal om kennis op te doen met nieuwe vormen van financiering van gebiedsontwikkelingen. Hoe maak je gebiedsontwikkelingen circulair en wat betekent dat voor financiering en exploitatie? In een circulaire economie behoudt alles immers waarde.

Kennisontwikkeling binnen netwerken

Door lunchlezingen, inspiratiesessies, presentaties en op andere manieren willen we circulaire economie onder de aandacht brengen bij collega's en partners. Door opleiding en training willen we de kennis bij adviseurs en experts vergroten. Door capaciteit in te huren willen we kennis binnen halen en die kennis delen met directe collega's. Ook door deelname aan regionale en landelijke netwerken vergroten we ook onze kennis.

Inspanning

In het tweede kwartaal van 2022 maken we een kennisontwikkelingsplan om dit onderdeel verder uit te werken.

Datum 21 december 2021
Titel Programmaplan Circulaire Economie

9 Beheersaspecten

Financiën

Het programma Circulaire economie wordt gedekt vanuit begrotingsdoel 5.1.2 Transitie naar duurzame economie. Voor dit doel is € 220.000 beschikbaar. Dit is bedoeld voor de financiering van projecten, kennisontwikkeling en de inzet van mensen.

Organisatie

Bestuurlijk opdrachtgever: René de Heer
Ambtelijk opdrachtgever: Barend van der Heiden
Ambtelijk opdrachtnemer/programmamanager: Lisa de Groot

Programmateam

Jeroen Oosthof, strategisch adviseur fysiek domein
Doesjka Majdandzic, stedenbouwkundige
Erik van Eerten, adviseur services
Banoe Barzingi, adviseur circulaire economie
Marco Kruizinga, adviseur grondstoffenbeleid

Samenwerking, communicatie en participatie

Na vaststelling van het programmaplan maken we een krachtenveldanalyse. Op basis van deze krachtenveldanalyse stellen we een samenwerking- communicatie- en participatiestrategie. Deze strategie werken we uit in een communicatieplan. Dit stemmen we af met de programma's voor energietransitie en klimaatadaptatie. De communicatie en participatie moeten uiteraard aansluiten op het verhaal van Zwolle.

Risicobeheersing

In het eerste kwartaal van 2022 maken we een risicoanalyse voor dit programma.

Monitoring

In het tweede kwartaal van 2022 stellen we een monitoringsplan op. Dit monitoringsplan baseren we op indicatoren die aansluiten op de SDG's.

Rapportage en verantwoording

Voor de rapportage en verantwoording volgen we de beleidscyclus.

10 Bijlage – Sustainable Development Goals

10.1 Visie, ambities, doelen

Ambities – SDG

De ambities voor het programmaplan Circulaire Economie zijn vertaald naar de duurzame ontwikkelingsdoelen (sustainable development goals, SDGs). Deze doelen zijn in 2015 onderschreven door alle lidstaten van de Verenigde Naties. In 2021 heeft ook de gemeente Zwolle het manifest voor de SDGs ondertekend en is vanaf die tijd een SDG gemeente.

De Zwolse ambities voor de circulaire economie worden vertaald naar de SDGs. Dit wordt gekoppeld aan de doelstellingen en de bijhorende inspanningen.

SDG 4. Kwaliteit onderwijs

De Zwolse ambitie is om vanuit verschillende invalshoeken kennis te ontwikkelen en te delen om zodoende de transitie naar een circulaire economie toegankelijk te maken voor iedereen in Zwolle. De ambitie is gekoppeld aan de verkenning van het Human Capital Agenda (HCA) van de regio Zwolle, en indicator 4.1 om jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, extra kansen te bieden binnen de circulaire economie op werk en ondernemerschap.

SDG 8. Waardig werk en economische groei

De Zwolse ambitie is om in 2050 de transitie naar een circulaire economie voltooid te hebben. De targets 8.3 en 8.4 geven aan welke maatregelen nodig zijn om de transitie te bevorderen. Reductie van het gebruik van primaire grondstoffen in de bestaande en

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

nieuwe stad staat daarbij centraal. Net als het bevorderen van het vestigingsklimaat voor circulaire ondernemers en het stimuleren van het afnemen en gebruiken van circulaire producten en/of diensten.

SDG 9. Industrie, innovatie en infrastructuur

De Zwolse ambitie is om infrastructuur zowel toegankelijk als duurzaam/circulair in te richten. We willen innovatie stimuleren en nieuwe innovatieve oplossingen omarmen. Binnen gebiedsontwikkeling en projecten wordt er daarom rekening gehouden met het gebruik van grondstoffen. Dat gebruik wordt gemonitord. We gaan uit van efficiënte inzet van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen

SDG 11. Duurzame steden en gemeenschappen

De Zwolse ambitie is om in het kader van bouwen en wonen aan verschillende circulaire thema's te werken om zo aan een circulaire (duurzame) stad te bouwen. In de stad worden plaatselijke gemeenschappen gestimuleerd om bij te dragen aan een circulaire stad. We ondersteunen economische, sociale en ecologische verbanden tussen stedelijke en landelijke gebieden om daarmee de transitie naar een circulaire economie te versnellen.

SDG 12. Verantwoorde consumptie en productie

De Zwolse ambitie is om de voedsel ketens zo kort mogelijk te maken en om de duurzame productie en consumptie van duurzaam eten toegankelijk te maken voor iedereen. In de circulaire economie is er geen sprake van afval of uitval. Preventie, vermindering, recycling en hergebruik is de norm in 2050. Het living lab Regio Zwolle Circulair en de bijbehorende werkplaatsen ondersteunen hierbij.

SDG 13. Klimaatactie

De ambitie van Zwolle is om klimaatverandering tegen te gaan door bij het ontwikkelen van beleid, proces en project klimaatdoelstellingen als uitgangspunt te nemen. Een circulaire economie zorgt ervoor dat het gebruik van grondstoffen en materialen in 2050 tot 0 gereduceerd wordt waardoor de aarde niet verder uitgeput wordt.

SDG 15. Leven op het land

De Zwolse ambitie is om rekening te houden met alle organismes in de stad door de natuurlijke leefomgeving van alle wezens op het land te beschermen. Hierbij wordt indicator 15.a. ingezet om financiering te regelen en te gebruiken voor de bescherming van het ecosysteem.

SDG 17. Partnerschap om de doelen te bereiken

De Zwolse ambitie is om alle benodigde partijen te betrekken bij de transitie naar een circulaire stad. 100% circulair is een ambitie die alleen bereikt kan worden door samenwerking en het delen van kennis en ervaringen.

10.2 SDGs en targets

SDG 4: *Kwaliteit onderwijs " inclusief en billijk kwaliteitsonderwijs te waarborgen en de mogelijkheden voor een leven lang leren voor allen te bevorderen"*

Target 4.4: uiterlijk in 2030 het aantal jongeren en volwassenen dat beschikt over relevante vaardigheden, waaronder technische en beroepsvaardigheden, voor werkgelegenheid, fatsoenlijke banen en ondernemerschap, aanzienlijk verhogen.

Target 4.7: Ervoor zorgen dat alle lerende uiterlijk in 2030 de kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder meer door onderwijs in duurzame ontwikkeling en duurzame levensstijlen, mensenrechten, gendergelijkheid, bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, mondiaal burgerschap en waardering voor culturele diversiteit en voor de bijdrage van cultuur aan duurzame ontwikkeling.

SDG 8: *Eerlijk werk en economische groei. "duurzame, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen te bevorderen."*

Target 8.3: Op ontwikkeling gerichte beleidsmaatregelen te bevorderen die productieve activiteiten, het scheppen van fatsoenlijke banen, ondernemerschap, creativiteit en innovatie ondersteunen, en de formalisering en groei van micro-,

kleine en middelgrote ondernemingen aan te moedigen, onder meer door toegang tot financiële diensten

Target 8.4: tot 2030 het mondiale efficiënte gebruik van hulpbronnen bij consumptie en productie geleidelijk te verbeteren en ernaar te streven economische groei los te koppelen van aantasting van het milieu, overeenkomstig het tienjarencader van programma's inzake duurzame consumptie en productie, waarbij de ontwikkelde landen het voortouw nemen

SDG 9: *Industrie, innovatie en infrastructuur "Veerkrachtige infrastructuur opbouwen, inclusieve en duurzame industrialisering bevorderen en innovatie aanmoedigen."*

Target 9.1: Betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur van hoge kwaliteit ontwikkelen, met inbegrip

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van economische ontwikkeling en menselijk welzijn, met de nadruk op betaalbare en billijke toegang voor iedereen.

Target 9.4: tegen 2030 de infrastructuur verbeteren en de industrie aanpassen om deze duurzaam te maken, met een efficiënter gebruik van hulpbronnen en een ruimere toepassing van schone en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen maatregelen nemen overeenkomstig hun respectieve vermogens.

SDG 11: *Duurzame steden en gemeenschappen* “Steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam maken.”

Target 11.3: tegen 2030 in alle landen inclusieve en duurzame verstedelijking en capaciteit voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen bevorderen

Target 11.6: tegen 2030 de negatieve milieu-impact van steden per gebouw verminderen, onder meer door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en het beheer van stedelijk en ander afval

Target 11.A: positieve economische, sociale en ecologische banden tussen stedelijke, randstedelijke en plattelandsgebieden te ondersteunen door de nationale en regionale ontwikkelingsplanning te versterken

SDG 12: *Verantwoorde consumptie en productie* “Zorgen voor duurzame consumptie- en productiepatronen.”

Target 12.5: tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk verminderen door preventie, vermindering, recycling en hergebruik.

Target 12.6: bedrijven, en met name grote en transnationale bedrijven, aan te moedigen duurzame praktijken toe te passen en informatie over duurzaamheid in hun rapportagecyclus te integreren.

Target 12.7: duurzame aanbestedingspraktijken te bevorderen, in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten.

SDG 13: *Klimaat actie.* “Het nemen/implementeren van dringend maatregelen om de klimaatverandering en de gevolgen ervan tegen te gaan.”

Datum
Titel

21 december 2021
Programmaplan Circulaire Economie

Target 13.2: Integreeren van klimaatveranderingsmaatregelen in nationaal beleid, strategieën en planning

SDG 15: *Leven op het land. “Beschermen, herstellen en bevorderen van duurzaam gebruik van terrestrische ecosystemen, duurzaam beheren van bossen, bestrijden van woestijnvorming, stopzetten en ombuigen van bodemaantasting en tot staan brengen van biodiversiteitsverlies.”*

Target 15.a: Mobiliseren en aanzienlijk verhogen van financiële middelen uit alle bronnen voor de instandhouding en het duurzaam gebruik van biodiversiteit en ecosystemen.

SDG 17: *Partnerschap om doelstellingen te bereiken. “De middelen voor de uitvoering versterken en het wereldwijde partnerschap voor duurzame ontwikkeling nieuw leven inblazen.”*

Target 17.14: De beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken.

Target 17.17: Doeltreffende partnerschappen tussen de overheid, de overheidssector en de particuliere sector en het maatschappelijk middenveld aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en de financieringsstrategieën van partnerschappen. Gegevens, toezicht en verantwoording.

Colofon

Programmaplan Circulaire economie

Uitgave: Gemeente Zwolle

Vormgeving: Communicatie, Gemeente Zwolle

Tekst: Gemeente Zwolle

januari 2022

www.zwolle.nl